

Broedseizoen 1999 in de Internationale Waddenzee

Met deze bijdrage ventileren de coördinatoren van de Joint Monitoring Group of Breeding Birds in the Wadden Sea (JMBB) impressies over de hoogte- (en diepte-) punten van het broedseizoen 1999 in het internationale Waddengebied. Dit overzicht wordt ook in de Wadden Sea Newsletter opgenomen, maar is ook interessant voor vogelaars buiten de groep van Waddenzee-tellers. Natuurlijk kan het overzicht nog niet compleet zijn.

De JMBB beperkt haar activiteiten tot een selectie van soorten die van belang zijn binnen het internationale monitoringprogramma. De meeste gegevens zijn verzameld via mondelinge en schriftelijke mededelingen en daarom worden geen bronnen genoemd. In de tekst wordt gewerkt met de volgende afkortingen: DK (Denemarken), SH (Schleswig Holstein) en NS (Niedersachsen).

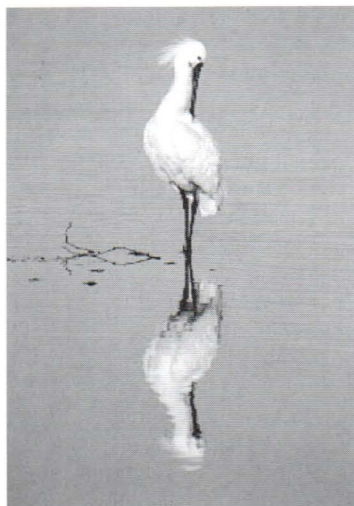
Lepelaar, Aalscholver en een novum

Dat het Waddengebied van groot belang is voor Lepelaars in West-Europa, bleek weer eens in 1999. Na een jarenlange toename werd een verrassende afname vastgesteld. Volgens gegevens van de Werkgroep Lepelaar (Otto Overdijk) zijn de aantallen broedvogels op het vasteland van Nederland in 1999 gehalveerd (naar 306 paren). In de Waddenzee was de afname echter veel minder groot (van 709 naar 664 paren in 1998-99). De afname was hier het meest opvallend op Terschelling. Op Schiermonnikoog werd zowaar een lichte toename vastgesteld. Hetzelfde vond plaats op een drietal Duitse eilanden waar 39 paren waren gevestigd. In de Duitse Waddenzee broeden Lepelaars pas vanaf 1995 (uitsluitend NS; in SH neemt het aantal overzomerende vogels overigens toe).

De Aalscholver is de laatste jaren één van de meest succesvolle soorten van het zoute water. Op het eilandje Trischen (SH) steeg het aantal broedparen in 1997-99 van 37 naar 235, terwijl zes kolonies in NS in 1999 850 paren huisden. In 1999 werd door een Nederlands/Duitse expeditie in een kolonie op het eilandje Lütjehorn (onder Borkum) zowel een Deense als een Nederlandse kleurring (Oostvaardersplassen) afgelezen. De kolonie in de Kroon's Polders op Vlieland telde in 1997-99 235, 412 resp. 748 paren. Op Texel werd een nieuwe vestiging tussen de Lepelaars van de Muy vastgesteld. Na een jaar absentie werden

op het Zuiderduin (Rottumeroog) 12 bezette nesten geteld. Op De Hond bedroeg het aantal paren in 1999 135. Over het algemeen lijkt het broedsucces in de Waddenzee hoog te zijn.

Een nieuwe broedvogel voor de Waddenzee is de Kleine Zilverreiger. Op de Boschplaat (Terschelling) en de Oosterkwelder (Schiermonnikoog) vlogen 2 resp. 3 jongen uit (Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten).

Lepelaar (Jan Nijendijk)

Eenden

Het Waddengebied is binnen Nederland één van de weinige gebieden waar Pijlstaarten met zekerheid broeden. Op Griend, waar vanaf 1994 broedgevallen worden vastgesteld, ging het in 1999 om drie paren. Verder werden zekere broedgevallen gemeld in de Bandpolder op Schiermonnikoog (succesvol), op Borkum en Juist (NS, 2 succesvol) en de Beltringharderkoog (SH, 3 paren). Op Langli (DK) kwamen in 1998-99 7 resp. 6 paren tot broeden. Het is niet uitgesloten dat er later nog meer paren worden gemeld.

In de Nederlandse Waddenzee lijkt het aantal broedparen van de Eider per gebied sterk te fluctueren. De aantallen op de Boschplaat en Rottumerplaat namen met 19% resp. 10% af (Staatsbosbeheer). Daar staat

tegenover dat op de Oosterkwelder door het SOVON-team een absoluut record van liefst 3300 broedende wijfjes werd vastgesteld. In 2000 zal wederom worden geprobeerd om hier een goede telling uit te voeren. Voor het eerst sinds 1991 kon een totale telling van het Deense Waddengebied worden uitgevoerd. Dit leverde bijna 1000 paren op, een toename van 50% ten opzichte van 1991. Ook in de Duitse Waddenzee lijkt de soort als broedvogel toe te nemen.

Opmerkelijk was het succesvolle broedgeval van een Topper bij Beltringharderkoog (SH). De soort broedt hier sedert 1981 op de waarschijnlijk meest zuidwestelijke locatie binnen zijn verspreidingsgebied. Van de Middele Zaagbek werden in 1998 in SH 39 paren geteld. Op ons eigen Griend broedt de soort vanaf 1994 en in 1999 zaten hier zelfs verschillende paren (twee nesten, later vier wijfjes met jongen).

Roofvogels

Vermeldenswaard zijn de twee broedpogingen van Slechtvalken op begroeide zandplaten in SH, waarvan er één succesvol was. Langs de vastelandkust van NS werden vijf paren vastgesteld, de meeste op kleine lichtbakens. Deze vogels jagen veel boven kwelders. Het succesvolle broedgeval in de buurt van Eemshaven betreft echte 'wadvogels': als prooi stonden o.a. Groenpootruiter, Kanoet en Rosse Grutto op het menu. Hoopgevend was het paar dat gedurende het broedseizoen op de Vliehors werd gezien. Het ging hier om een volwassen man en een 3e kalenderjaar wijfje.

Hoewel we nog geen volledig beeld voor de Blauwe Kiekendief kunnen geven, is het duidelijk dat de eerder ingezette negatieve trend zich voortzet. In Nederland nam het aantal paren op Texel en Ameland af van 43 naar 23. Ook op Schiermonnikoog doet deze Rode lijst-soort het beroerd. In het Deense deel van de Waddenzee werden in 1996 nog vijf paren Blauwe Kieken vastgesteld, in 1999 niet één. Daar staat tegenover dat het aantal paren in SH naar vijf is gestegen; stuivertje wisselen in de noordelijke Waddenzee?

De populatie Velduil wordt grotendeels aangestuurd door variaties in de woelmuizenstand. De aantallen in 1999 waren het laagst sinds het opstarten van het project in 1991. Op Ameland en Texel bedroeg het aan-

tal broedparen in 1999 11 resp. 8. Dit komt neer op een afname van maar liefst 30% ten opzichte van 1998.

Steltlopers

Steltkluten zijn in het Waddengebied zeldzame broedvogels. De broedpoging in de Beltringharderkoog (SH) en het succesvolle broedgeval in de Ezumakeeg (Lauwersmeer), vastgesteld door de SOVON-ploeg, zijn daarom bijzonder.

In het Deense deel van de Waddenzee worden de laatste jaren tientallen broedende Bonte Strandlopers vastgesteld. Voor Nederlandse begrippen een spectaculair aantal, maar in wezen een flauwe afspiegeling van de aantallen die tot voor kort in het noordelijk deel van het gebied tot broeden kwamen. Naar verwachting zal de afname nog doorzetten. In SH kwamen in 1999 zo'n tien paren tot broeden. In Nederland werden broedverdachte paren opgemerkt op de Boschplaat. In eerdere jaren werden op Griend en in de Dollard baltsende en alarmerende Bonte Strandlopers waargenomen. Van een andere zeldzame steltloper, de Steenloper, zijn in 1996 twee broedgevallen in SH vastgesteld, in 1999 drie.

Uit de internationale gegevens blijkt dat de Strandplevier het moeilijk heeft. In ogenschijnlijk gunstige biotopen wordt de soort vaak niet aangetroffen. Opvallend zijn de 37 succesvolle paartjes in een kort begraasd terrein op Rømø (DK). Opvallend, omdat de nesten hier vaak in uitgedroogde koeienvlaaien te vinden zijn. Het aantal broedparen in de Deense Waddenzee steeg overigens van 62 in 1998 naar 92 in 1999! Deze toename vond zowel op Rømø als Fanø plaats. Sinds 1994 is het aantal broedparen in DK verdrievoudigd. Hiermee zijn de ontwikkelingen in de Deense Waddenzee de enige positieve uitzondering op de regel. In SH kelderde het aantal paren van 483 in 1990 naar minder dan 200 in 1999. Hetzelfde patroon wordt in NS gemeld; veel Oost-Friese eilanden zijn verlaten en de populatie-omvang is tussen 1995-99 gedaald van 76 paren naar minder dan 30. Een totaalbeeld voor de Nederlandse Waddenzee is nog niet te geven maar op Griend (van 12 naar 1), de Boschplaat (8 naar 6) en Rottumerplaat (3 naar 1) nam het aantal broedparen af.

Meeuwen en sterns

Ondanks de sterk groeiende aantallen broedparen in de Delta, blijft de Zwartkopmeeuw in de Waddenzee

Mensen die geïnteresseerd zijn in de meest recente ontwikkelingen van de broedvogels in de Nederlandse Waddenzee kunnen het rapport hierover bestellen: *Dijkse L.J. & Koks B.J. 2000. Broedvogelmonitoring in het Nederlandse Waddengebied in 1998. SOVON-monitoringrapport 2000/01.* Te bestellen door f15,- over te maken op giro 2905988 t.n.v. SOVON o.v.v. MON 2000/01.

De resultaten van de integrale broedvogelkartering in de internationale Waddenzee zijn momenteel in een omvangrijk en boeiend rapport beschreven. Naar verwachting zal dit internationale rapport in de eerste helft van de zomer het daglicht zien. We zullen u hierover later nader berichten.

een schaarse klant. Hoewel Zwartkopmeeuwen met enige regelmaat worden gezien, blijft het broeden beperkt tot een paar locaties. Op Griend werd een paar met jongen bij toeval ontdekt tijdens onderzoek in de grote kolonie Kokmeeuwen. Op een landaanwinningsvak (Westpolder) werd een nest van een Dwergmeeuw gevonden. Dit was het enige geregistreerde paar in de Waddenzee.

Lachsterns broeden vrijwel uitsluitend in het noordelijk deel van de Waddenzee. De toekomst van deze soort ziet er verre van rooskleurig uit en als het broedsucces zo beroerd blijft, valt te vrezen dat we deze soort binnen afzienbare tijd van de lijst kunnen afvoeren. In 1996 werden 86 paren geregistreerd (72 in SH, 2 in NS, 12 in DK), in 1999 hooguit 27 (minder dan 20 in NS en SH, 7 in DK). De kolonie op Langli was verlaten.

Beter nieuws is te melden over de Grote Stern. Op Griend werd na het dieptepunt in 1997 (5000 paren) nu het mooie aantal van 7800 paren vastgesteld. Daar staat tegenover dat de ruim 2300 paren van Rottumerplaat (1998) niet zijn teruggekeerd, zodat we onszelf niet direct rijk moeten re-

kenen. Op Juist (NS) nam de soort met 50% toe naar 2176 paren. Ook in SH deed de soort het goed; op Trischen en Norderoog steeg het aantal van 5661 paren in 1998 naar 6260 in 1999. In de grootste Deense kolonie (Langli) namen de aantallen broedparen toe tot 1529.

In 1999 bleef het aantal Dwergsterns in Denemarken op hetzelfde niveau als 1998: 248 paren. Een grote kolonie in de haven van Esbjerg (100 paren) had een zeer goed broedsucces, maar elders was het broedsucces door overstromingen minimaal. In SH werden c. 350 paren gemeld (307 in 1996), terwijl in NS een lichte afname werd vastgesteld (250 paren). Op ons belangrijkste eiland, Texel, nam het aantal paartjes af van 110 in 1998 naar 95 in 1999. Daar stond tegenover dat het aantal broedparen op de Noorderhaaks en de Richel 5 resp. 40 bedroeg. In beide gevallen is het niet uitgesloten dat hierbij paren betrokken waren die het eerder op Texel probeerden. Ook in de Duitse Waddenzee waren een aantal zandplaten goed met sterns gevuld. Het totaal voor de Nederlandse Waddenzee wordt in 1999 op 170 paren geschat. Hiermee lijkt de toekomst weer iets rooskleuriger dan aan het begin van onze meetreeks.

*Lieuwe Dijkse, Bernd Hälterlein,
Ben Koks, Lars Maltha Rasmussen,
Petra Potel & Peter Südbeck*

Juvenile Visdief (Ruud van Beusekom)